

ELS ESTUDIANTS ARANESOS A LA FACULTAT DE MEDICINA DE LA UNIVERSITAT D'OSCA. PERIODE 1721-1824

RIERA SOCASAU, Joan Carles

Membre de la Secció d'Història de l'Institut d'Estudis Aranesos.

RESUM: La Universitat d'Osca va representar un punt de destinació, per la seva proximitat geogràfica, pels estudiants de medicina de la Vall d'Aran. El present estudi es centra en la relació nominal, ordenada cronològicament d'aquests estudiants de medicina aranesos que es van matricular en la Facultat de Medicina Sertoriana, acabessin o no els estudis. Creada el 1354, però no seria ben activa fins el 1465, i s'impartien estudis de canons, filosofia, arts, teologia, lleis, medicina, cirurgia i farmàcia. L'ensenyament de la medicina funcionaria fins l'any 1824, i la Universitat fins el 1845. Amb el decret de 1717 i la supressió de les universitats catalanes va tenir un paper de certa importància.

Paraules claus: Universitat d'Osca. Medicina de la Vall d'Aran. Ensenyament de la medicina.

RESUMEN: La Universidad de Huesca representó un punto de destino, por su proximidad geográfica, para los estudiantes del Valle de Aran. El presente estudio se centra en la relación nominal, ordenada cronológicamente de los estudiantes de medicina aranesos que se matricularon en la Facultad de Medicina Sertoriana, terminasen o no los estudios. Creada el 1354, no sería bien activa hasta el 1465, y se impartían estudios de cánones, filosofía, artes, teología, leyes, medicina, cirugía y farmacia. La enseñanza de la medicina funcionaria hasta 1824, y la Universidad hasta el 1845. Con el decreto de 1717 de cierre de las universidades catalanas tuvo un papel de cierta importancia.

Palabras claves: Universidad de Huesca. Medicina del Valle de Aran. Enseñanza de la medicina.

*

INTRODUCCIÓ

La Universitat Sertoriana es va crear mercè el privilegi de Pere IV, el Cerimoniós, donat a Alcanyís el 12 de març de 1354; la seva funcionalitat hagué de ser escassa al principi, pocs estudis i poc Ensenyament. Va haver d'arribar Joan II per a restaurar de nou els estudis a la Universitat, confirmant els seus antics privilegis i sol·licitant al Papa Pau II

que confirmés els privilegis Universitaris, sol·licitud que va prendre forma en la butlla de 1465. És a partir d'aquí quan es pot començar a parlar d'una Universitat funcional, una Universitat que havia afegit a l'apel·latiu de règia el de pontificia.

L'organització de la Universitat es componia de tres cossos. El primer i més notable el formava el Maestrescuela, que exercia la jurisdicció civil i criminal en la Universitat i fora d'ella sobre els doctors, mestres, catedràtics i alumnes i el Claustre de doctors i mestres, encarregat aquest cos d'atorgar els graus majors de totes les Facultats; el segon cos el constituïa el Rector i el Consell, ocupats a atorgar els graus menors o de Batxiller, convocar les vacants de Càtedra i exercir la jurisdicció civil i criminal circumscrita als patis de les Escoles. L'últim cos el formava l'Assignatura o Assignats, format pel vicari designat pel bisbe, per dos cavallers regidors, dos catedràtics, un canonge de la catedral i un comptador catedràtic, tenia com missió aquest cos el govern i les rendes de La universitat.¹

L'any 1611 Felip III va cedir part del palau reial annex per a poder ampliar les estades Universitàries. A l'acabar el segle XVII, l'any 1690, es va reformar l'edifici de la Universitat. L'edifici té forma octogonal, passant l'entrada s'accedeix a un porxo cobert, sostingut per trenta-dues columnes de pedra, que flanquegen un jardí. Tot el conjunt s'integra avui en el Museu Provincial d'Osca

A la Universitat s'impartien els Estudis de Cànon, Filosofia, Arts, Teologia, Lleis, Medicina, Cirurgia i Farmàcia. La Universitat va mantenir oberta la docència fins a 1845, any de la seva clausura, si bé els Estudis de Medicina havien cessat uns anys abans, el 1824.

La Facultat de Medicina es va constituir en la segona de les Facultats Majors en importància en la Universitat Sertoriana en el segle XVIII, darrere de la de Lleis. En el segle XIX la situació va canviar, va romandre tancada durant la Guerra de la Independència i si bé va intentar recuperar l'alumnat no va poder evitar el seu tancament definitiu l'any 1824.

ELS ESTUDIS DE MEDICINA

En el seu inici l'ensenyament de la Medicina no semblava fos de qualitat, precàries condicions econòmiques i la competència dels metges àrabs i jueus desanimaven als possibles estudiants de Medicina. En 1487 reunits els metges, cirurgians i estudiants cristians es va decidir marginar a aquells incòmodes competidors. En 1594 es van crear tres càtedres de Medicina, les de "Prima", "Vispera" i "Tercera". No hi havia en principi escola de Cirurgia.² Osca tenia poc atractiu per als estudiants, eclipsada per la Universitat de Saragossa, la selecció del professorat era deficient, les possibilitats econòmiques que tenia un catedràtic gens tenien a veure amb aquells que exercien la docència a Saragossa.

L'avantatge que podia suposar pels futurs metges aranesos estudiar Medicina a Osca venia decidida d'una banda per la seva proximitat geogràfica al lloc de residència habitual, cal recordar que l'any 1717 es suprimeixen totes les Universitats de Catalunya, creant-se la Universitat de Cervera i d'altra banda per la major permissivitat en els estudis per a accedir al grau de Batxiller que permetia exercir la professió i amb això guanyar-se la vida. Concretament pels estudiants aranesos era més fàcil desplaçar-se a Osca, en haver-se suprimit l'Estudi de Lleida, que fer-ho fins a Cervera.

ESTUDIANTS DE MEDICINA I CIRURGIA DE LA VALL D'ARAN.

Per a la confecció de la seva nòmina s'han consultat els documents existents en l'Arxiu Provincial d'Osca, on es conserven els fons de la Universitat Sertoriana. Les "*Sumas de Consejo*", les "*Actas de la Maestrecolia*", les "*Matrículas*", les "*Listas de cursantes y aprobaciones de cursos*" han permès obtenir una nòmina d'estudiants aranesos que s'han pogut completar amb les dades, moltes d'elles sense publicar, obtingudes de l'anàlisi del fons de l'antiga Universitat de Cervera, del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona i dels Arxius de la Vall d'Aran³, partint amb un avantatge per part de l'autor, ser aranès i conèixer bé la toponímia de la Vall, evitant al mateix temps caure en l'error de considerar als estudiants de la Diòcesi de Comenge estrangers, ja que si bé la Vall d'Aran va romandre eclesiàsticament durant molts anys a aquesta Diòcesi, concretament fins a 1804, tant geogràfica com políticament era catalana. Cal fer esment obligat també al treball de Menéndez de la Puente⁴ on es recullen els graduats en aquesta Universitat Sertoriana que ha facilitat, i molt, la recerca dels graduats. Afegir finalment per a futurs investigadors dels fons de la Universitat Sertoriana que si bé en un origen en els "*Libros de la Maestrecolia*" només s'haurien de veure recollits els graus majors no és del tot cert ja que també hi ha recollits alguns graus menors.

Les dades obtingudes es transcriuen cronològicament ordenades, afegint algun comentari final sobre els estudiants, extrets d'altres Arxius, que poden aclarir la seva destinació. Pot ser que s'hagi obviat algun estudiant, però si és cert que si no apareixen citats no van arribar a graduar-se en la Facultat de Medicina d'Osca.

SANGLADA, EMMANUEL

Nascut a Les. Matriculat a Osca l'any 1721. Va acabar els seus estudis de metge i va ser aconduït a la Vall d'Aran.

DE MIGUEL, FELIX

Nascut a Vilac. Matriculat a Osca l'any 1722. Va acabar els seus estudis de metge i va exercir a Vilac. Pare del també metge Carles de Miguel.

MONLAU, LLORENÇ

Nascut a Vielha. Matriculat a Osca l'any 1741. Batxiller en Filosofia i Arts l'any 1745. El mateix any es nomenat Batxiller en Medicina. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

PEÑA, BENET.

Nascut a Arròs. Matriculat a Osca l'any 1743. Batxiller en Medicina l'any 1749. Aconductat a la Vall d'Aran, al poble d'Arròs.

SAFORCADA, FRANCESC.

Nascut a Vilamòs. L'any 1744 és designat Batxiller en Medicina. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

BOYA, PLACID.

Nascut a Les. Matriculat a Osca l'any 1754. Es va tornar a matricular l'any 1755. No va acabar els seus estudis.

ATES, JOSEP.

Nascut a Canejan. Matriculat a Osca l'any 1755. Es va tornar a matricular l'any 1756. No va acabar els seus estudis.

DE MIGUEL, CARLES.

Nascut a Vilac. Fill del Dr. Félix de Miguel. Matriculat a Osca l'any 1757. Batxiller en Filosofia l'any 1760; el mateix any és nomenat Batxiller en Medicina. Va morir a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

ZAPARIZA, ALBERT.

Nascut a Unha. Batxiller en Filosofia l'any 1758. El mateix any es nomenat Batxiller en Medicina. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

DE MIGUEL, LLORENÇ.

Nascut a Vielha. Matriculat a Osca l'any 1761. Es va tornar a matricular l'any 1762. No va acabar els seus estudis.

CLAROS, JERÓNIM.

Nascut a Arties. Matriculat a Osca l'any 1762. Revalidat a Barcelona l'any 1771. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

BORDAS, ANDREU.

Nascut a Bossòst. Matriculat a Osca l'any 1765. Batxiller en Medicina l'any 1769. Revalidat a Barcelona l'any 1775. Metge Ordinari de Bossòst. Pare del metge Antoni Bordas.

VIDAL, MATEU.

Nascut a Casau. Matriculat a Osca l'any 1769. No va acabar els seus estudis.

MOGA, FRANCESC.

Nascut a Betren. Matriculat a Osca l'any 1769 per cirurgia. Es va a tornar a matricular l'any 1771. És l'únic matriculat aranès per cirurgia. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

VIDAL, AGUSTI.

Nascut a Escunhau. Matriculat a Osca l'any 1770. Batxiller en Filosofia l'any 1771. El mateix any es nomena Batxiller en Medicina. Revalidat a Barcelona l'any 1772. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

SALES, MANEL.

Nascut a Arres. L'any 1773 obté el Batxiller en Filosofia. El mateix any és nomenat Batxiller en Medicina. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

DE MIGUEL, GAUDENCI.

Nascut a Mont. Batxiller en Filosofia l'any 1773. Matriculat l'any 1773 a la Facultat de Medicina. Batxiller en Medicina l'any 1776. Revalidat a Barcelona l'any 1778. Exercí a la Vall d'Aran.

SOCASAU, SIMÓ.

Nascut a Begós. Matriculat a Osca l'any 1773. Batxiller en Medicina l'any 1777. Revalidat a Barcelona l'any 1782. Exercí a la Vall d'Aran, aconduït pels pobles de Es Bòrdes, Begós i Benós.

VERGES, MANEL.

Nascut a Casarilh. Matriculat a Osca l'any 1773. Batxiller en Medicina l'any 1777. Revalidat a Barcelona l'any 1778. Exercí a la Vall d'Aran, aconduït pels pobles de Garòs i Arties.

RODES, FRANCESC.

Nascut a Escunhau. Matriculat a Osca l'any 1774, incorporant-se directament a 2on curs. És mencionat l'any 1776 com alumne de 3er curs, si bé l'any següent no apareix. No el trobem tampoc com Batxiller. Això i el fet de que no apareguin dades seves a la Vall d'Aran fan pensar que no va acabar els seus estudis.

BARES SOLERA, JOSEP.

Nascut a Les. Va cursar els seus estudis a Salamanca i a Coimbra. Per problemes amb el títol va "incorporar" el seu grau de Batxiller a Osca l'any 1774. Fou admès i aprovat. Revalidat a Barcelona l'any 1774. Exercí a la Vall d'Aran.

CANET, PERE.

Nascut a Escunhau. Matriculat a Osca l'any 1775. No va acabar els seus estudis.

ATES, JOAN.

Nascut a Canejan. Matriculat a Osca l'any 1782. No va acabar els seus estudis.

LACAU, ANTONI.

Nascut a Vila. Matriculat a Osca l'any 1782. No va acabar els seus estudis.

CONDO, JOAQUIM.

Nascut a Vilamós. Matriculat a Osca l'any 1787, tenia fets 3 anys de Filosofia. Batxiller en Medicina l'any 1791. Revalidat a Barcelona l'any 1793. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

MOGA, MIQUEL.

Nascut a Tredòs. Matriculat a Osca l'any 1788. Batxiller en Medicina l'any 1792. Revalidat a Barcelona l'any 1796, sent "reprobat", se li donà mig any per tornar-se a presentar i ell s'excusà dient que no es va poder presentar per "haber padecido algunas enfermedades". Es tornà a presentar l'any 1803 i és aprovat. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

SALA, FRANCESC.

Nascut a Escunhau. Matriculat a Osca l'any 1790. No va acabar els seus estudis.

BADABORDA, ANACLET.

Nascut a Arres. Matriculat a Osca l'any 1794. Batxiller en Medicina l'any 1799. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

PEÑA, MIQUEL.

Nascut a Arròs. Matriculat a Osca l'any 1798. No va acabar els seus estudis.

CAUBET, MANEL.

Nascut a Arròs. Matriculat a Osca l'any 1799. No va acabar els seus estudis.

VERGES, AMBROSI.

Nascut a Casarilh. Matriculat a Osca l'any 1803. Era Batxiller en Filosofia. Batxiller en Medicina l'any 1806. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

CASAT, BONIFACI

Nascut a Bossòst. Matriculat a Osca l'any 1803. Batxiller en Medicina l'any 1807. Va cursar dos anys a la "Real Acadèmia Pràctica de Medicina" de Barcelona. Revalidat a Barcelona l'any 1808. Exercí a Benabarre.

LASTERA, FRANCESC.

Nascut a Canejan. Matriculat a Osca l'any 1805. No va acabar els seus estudis.

BORDAS, ANTONI.

Nascut a Bossòst. Fill del metge Andreu Bordas. Matriculat a Osca l'any 1805. Batxiller en Medicina a l'any 1815. El seu pare certifique "conforme Antonio Bordes Rodriguez natural y vecino de Bossost después de que hubo ganado los quatro años teóricos de Medicina se retornó a Bossost y por causa de haber invadido el enemigo nuestra península las Universidades estaban cerradas y no haber podido lograr el Bachillerato en otra facultad, por eso, desde el año 1808 hasta 1810 inclusive siguió conmigo la visita de enfermos en la citada villa de Bossost y los pueblos de Les, Canejan y Bausen". Exercí a la Vall d'Aran. Conductat a Bossòst i Les.

CONDO, FELIP

Nascut a Vilamòs. Matriculat a Osca l'any 1820. Batxiller en Medicina l'any 1824. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

SANGLADA, JOAN.

Nascut a Bausen. Matriculat a Osca l'any 1820. Batxiller en Medicina l'any 1824. No tenim dades seves a la Vall d'Aran. A la seva inscripció apareix la següent anotació:

"Acreditó haber ganado en Viella un curso de Lógica y otro de Metafísica en los años de 1816 y 1817. En esta Universidad de Huesca ganó otro año en Matemática y Física en el de 1819 y cuatro de Medicina en los años 1820, 21, 22 y 23. Así copiado en 14 de enero de 1832.

Juan Sanglada. N. de Bausen.

1816 Lógica estudiante

17. Metafísica en Viella con D. Antonio Sanjuán, Presbítero Racionero de Bausen

19. 2º Filosofía Huesca Física Matem

20 1º Medicina Cátedra fisiología y Anatomía

21 2º Medicina Cátedra Patología Higiene y fisiología y Anatomía

22 3º Medicina Terapéutica

23 4º Medicina afectos internos."

VERGES, ANTONI.

Nascut a Vielha. Matriculat a Osca l'any 1820, a l'any 1822 es matriculà de 2on curs, el mateix any obté el Batxiller en Filosofia; hi ha una anotació que cita com el dia 25 de febrer de 1823 "se partió para Zaragoza el cursante de 2º año de Medicina Antonio Verges de Viella". No tenim més dades seves a Osca, és possible que acabés els seus estudis a Saragossa. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

SAMBEAT, ANTONI.

Nascut a Montcorbau. Matriculat a Osca l'any 1821. Batxiller en Filosofia l'any 1822. Cursà a Osca quatre anys d'estudi de Medicina. No s'ha trobat el seu Batxillerat en Medicina a Osca, però si sabem que exercí a la Vall d'Aran, aconducat a diversos pobles.

ADEMA, ANDREU.

Nascut a Vielha. Fill del metge Andreu Ademà. Matriculat a Osca l'any 1821, de segon curs; el primer curs el va fer a Cervera l'any 1820. Batxiller en Medicina l'any 1824. Exercí a la Vall d'Aran, aconducat a Vielha com a Metge Ordinari i a altres pobles de la Vall.

VIDAL, ANTONI.

Nascut a Vielha. Batxiller de Filosofia l'any 1822. Matriculat a Osca l'any 1822. No va acabar els seus estudis.

SALIS, ANDREU.

Nascut a Salardú. Batxiller en Medicina es matriculà a Osca l'any 1822 per cursar "Medicina practica o Clínica", meresqué l'aprovació del catedràtic. Graduat amb Grau Major l'any 1824 a Cervera. No tenim dades seves a la Vall d'Aran.

NOTES

1. MARTINEZ BARA, José A. *Archivo histórico de Huesca. Catálogo de fondos genealógicos*, Madrid, Dirección General de Archivos y Bibliotecas, Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación Nacional, 1952, pp. 21-26.

2. MASSONS. Josep M, "La facultat de Medicina i Cirurgia d'Osca i els catalans", *Gimbernat*, 7 (1987), pp. 193-205.

3. Els documents referents a la Universitat Sertoriana es conserven l'Arxiu Provincial d'Osca, "seccion Universitat". Els referents a la Universitat de Cervera i al Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona es conserven en la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, en "el Fons Cervera". Els relatius a la Vall d'Aran es conserven a l'Arxiu Istoric Generau d'Aran.

4. MENENDEZ DE LA PUENTE, Laureano, "Graduados en Medicina, Cirugía y Farmacia por la Facultad de Medicina de la Universidad de Huesca desde el año 1516 hasta 1824. Relación nominal y cuadros numéricos. Breves notas relativas a algunos alumnos", en *Actas del IV Congreso Español de Historia de la Medicina (24-26 de abril de 1973)*, vol III, Granada, Universidad, 1975, pp. 181-232.